

СПЕЦІАЛЬНІ ПРИНЦИПИ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Вікторія Сергіївна ВОЮЦЬКА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0000-1014-9472>*

Контроль і нагляд за підприємницькою діяльністю, як особлива діяльність із забезпечення законності в сфері підприємництва, передбачають дотримання суб'єктами контрольно-наглядової діяльності не лише вимог чинного законодавства, але вимог ряду засадничих принципів організації та здійснення цієї діяльності. Означені принципи, узгоджуються із метою та завданнями права у цілому (також і адміністративного права, а також його особливого інституту – контрольно-наглядової діяльності), будучи важливими гарантіями правопорядку в державі загалом та в сфері підприємницької діяльності зокрема, закладаючи основу для правомірного, етичного та відповідального виконання посадових обов'язків.

Приймаючи до уваги позиції українських вчених щодо розуміння форми та змісту принципів контролю і нагляду у сфері підприємницької діяльності (так само – суміжних процесів, діяльності) [див., напр.: 1–4], доходимо думки, що принципи контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю слід поділити на три групи: загальноправові, спеціальні та особливі засадничі ідеї. При цьому спеціальними принципами контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю є галузеві принципи, а саме засадничі ідеї, регламентовані чинним адміністративним законодавством України.

Критичний аналіз чинного законодавства дозволяє дійти висновку, що до основних таких принципів доцільно віднести:

1) принцип патріотизму посадових осіб, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність за підприємницькою діяльністю, який наповнює відповідне коло посадових осіб почуттям лояльності до держави та безумовного обов'язку перед своєю країною. Ця лояльність до держави, а також відчуття зобов'язання перед країною гарантує, що ці публічні службовці віддаватимуть перевагу публічним інтересам у своїй контрольно-наглядовій діяльності, тим самим сприяючи економічній стабільності та прогресу країни, не допускаючи: зростання корупції в системі контрольно-наглядової діяльності у сфері підприємництва; диверсійної діяльності, спрямованої на підриг економічної стабільності в державі задля зниження її обороноздатності;

2) принцип доброчесності (непідкупності) посадових осіб, котрі здійснюють контрольно-наглядову діяльність за підприємницькою діяльністю. Зазначений принцип вимагає від суб'єктів владних повноважень демонструвати власну непідкупність, абсолютну нетолерантність до корупції, результатом чого має стати: мінімізація потенційних спонукань до надання чи отримання неправомірної вигоди, а також до вибірковості забезпечення

контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю; зміцнення довіри суспільства та підприємців до держави, як гаранта правопорядку в сфері підприємницької діяльності;

3) принцип чесності (сумлінності) виконання обов'язків посадових осіб, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність за підприємницькою діяльністю, що вимагає відповідного кола посадових осіб повинні: дбайливо, старанно ставитись до виконання своїх посадових осіб, виконання контрольно-наглядових функцій; справедливо, поважливо (відповідно людській гідності, а також, враховуючи значимість свободи підприємницької діяльності) ставитись до суб'єктів підприємницької діяльності (незалежно від того, чи ці суб'єкти належать до приватного або ж публічного сектора та ін.) щодо яких застосовуються заходи контролю чи нагляду;

4) принцип політичної неупередженості посадових осіб, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність за підприємницькою діяльністю, що є важливою засадничою ідеєю особливо в умовах, коли політика часто переплітається з інтересами бізнесу (зокрема, крупний бізнес використовує політиків, а також адміністративний ресурс для послаблення конкурентів чи унеможливлення їх економічної діяльності). Дотримуючись вимог цього принципу, посадові особи, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність повинні: відокремлювати свої політичні погляди, переконання від своїх обов'язків, не керуватись такими поглядами (переконаннями) під здійснення дій, прийняття рішень стосовно контролю та нагляду за підприємницькою діяльністю; аргументувати свої дії та рішення на правовій основі, пояснювати цю правову основу, унеможливаючи тлумачення відповідних дій та рішень в якості таких, що вчинені (прийняті) на основі політичного упередження; повідомляти безпосереднього керівника (за потреби вище керівництво) про спроби політизації їх контрольно-наглядової діяльності з боку колег, керівника та ін. осіб, що мають на них вплив ієрархічного чи неієрархічного характеру;

5) принцип демократизму контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю, що вимагає створення державою умов, за яких до системи контрольно-наглядової діяльності можуть долучитись також суб'єкти громадянського суспільства;

6) принцип прозорості та гласності, а також обґрунтованої конфіденційності контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю, який є необхідним в правовій та демократичній державі, адже уможливорює підзвітність відповідних суб'єктів владних повноважень, гарантуючи, що суб'єкти підприємницької діяльності, а також громадськість матимуть змогу отримувати та перевіряти дії та рішення контрольно-наглядового характеру в сфері підприємництва. Водночас ця засаднича ідея також містить застереження про необхідність забезпечення конфіденційності, а саме не поширення в рамках контрольно-наглядової діяльності інформації з обмеженим доступом, що є вимогою виокремленого принципу, яка сприяє дотриманню балансу між необхідності прозорості діяльності суб'єктів публічного адміністрування та потребою забезпечення конфіденційності;

7) принцип ієрархічності (підконтрольності та підзвітності) в контрольно-наглядовій діяльності за підприємницькою діяльністю, що є засадничою ідеєю, котра забезпечує систематичність і організованість контрольно-

наглядової діяльності, запроваджуючи чіткі рамки повноважень, а також підзвітності в системі контрольно-наглядової діяльності, що забезпечує безперебійне функціонування цієї системи, а також мінімізує випадки створення невинуватених організаційних бар'єрів для вчасного застосування необхідних контрольно-наглядових заходів.

Викладене дає підстави стверджувати, що контрольно-наглядова діяльність за підприємницькою діяльністю в Україні, як в правовій та демократичній державі, насамперед повинна ґрунтуватись на вимогах комплексу принципів організації та здійснення відповідної адміністративно-правової діяльності. Серед таких принципів слід виокремити загальноправові, галузеві та особливі. Галузеві принципи є спеціальними засадничими ідеями контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю, адже вони конкретизуючи загальноправові принципи в контексті специфіки дії режиму дії адміністративного права, в дійсності сприяють формуванню умов забезпечення правомірного, етичного, неупередженого та ефективного функціонування системи суб'єктів контрольно-наглядової діяльності. Саме ці засадничі ідеї галузевого характеру окреслюють ідейні координати забезпечення інституційної цілісності, гарантуючи, що контрольно-наглядові заходи є не лише автоматично законними, але й також такими, що узгоджуються із сучасною доктриною адміністративного права України. У цьому контексті галузеві принципи можна тлумачити в якості засадничих ідей, що є не просто бажаними цінностями, а реальними, аргументованими критеріями, яким повинна відповідати контрольно-наглядова діяльність за підприємницькою діяльністю та їх суб'єкти, а отже є моральним компасом, який керує посадовими особами контрольно-наглядових органів, гарантуючи, що їхні дії та рішення служать публічним інтересам, підтримують справедливість в суспільстві і підтримують справедливе та надійне бізнес-середовище, що розвивається на підставі свободи підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Квасницька О.О. Цілі, принципи та функції державної реєстрації суб'єктів підприємництва. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. Вип. 22. С. 663-668.
2. Корінько М.Д., Пабат В.В. Принципи підбору кадрів управлінського контролю підприємницької діяльності. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2014. № 1. С. 130-136.
3. Орехова І.С. Принципи державного контролю у сфері господарської діяльності. *Форум права*. 2009. № 2. С. 309-315.
4. Стародубцева Т.Л. Щодо мети та принципів здійснення органами внутрішніх справ контролю господарської та підприємницької діяльності. *Митна справа*. 2011. № 3 (75), Ч. 2. С. 20-23.